

El sí i el no de la Primera Mostra d'Art

Amb una gran exposició a la Casa de Cultura Tomàs de Lorenzana ha culminat la *Primera Mostra d'Art*, convocada per la Diputació amb l'objectiu de prestar suport als artistes plàstics gironins. "Fomentar i difondre els valors de l'art —ha dit Albert Juanola, diputat president de la Comissió de Cultura— és deure i plaer de les Institucions".

El potencial artístic que ha mobilitzat la convocatòria ha estat de 409 obres, presentades per 231 artistes, de les quals el Jurat n'ha seleccionat les de 121. Posteriorment, el Jurat ha proposat a la Diputació l'adquisició de 14 de les obres exposades, per tal d'enriquir el fons del Museu d'Art. La quantitat que la Diputació destina a aquestes adquisicions és d'un milió cinc-centes mil pessetes.

L'exposició, oberta a Girona amb motiu de les Fires de Sant Narcís i que posteriorment serà presentada a Tarragona i a Lleida, oferia una panoràmica espectacular i significativa de la línia més avançada de l'art gironí d'avui i assolia, per tant, un èxit remarcable. Aquesta realitat enlluernadora no pot amagar, però, algunes limitacions de l'experiència. A l'escrit de presentació del catàleg de la Mostra, el propi president de la Diputació expressa els seus dubtes sobre «si les bases, els sistemes de selecció, la fórmula d'exhibir les obres presentades i, fins i tot, d'adquirir-ne unes quantes per formar part del fons del nostre Museu d'Art, han estat les més encertades». La Corporació s'ha declarat atenta a nous suggeriments i, gràcies a aquesta actitud oberta i receptiva, podem començar a fer-los modestament des d'aquí mateix.

Aspecte de la Mostra, a la Casa de Cultura de Girona.

Hom ha escrit que les bases de la Mostra "trenquen, per primer cop, amb la dinàmica dels obsolets i estantissos concursos". Però en realitat, més enllà del canvi semàntic, s'ha tornat a caure en un esquema molt semblant al del *Concurso Provincial de Arte* que convocava fa anys la pròpia Diputació. Les obres presentades als antics concursos eren objecte d'una primera tria, i les que passaven aquella selecció eren exposades al públic. De les exposades, el Jurat n'escollia unes quantes que rebien els premis i passaven a ser propietat de la Diputació. Ara, igualment, les obres aportades han sofert una primera i dràstica eliminatòria, i entre les obres dels artistes admesos, el Jurat n'ha escollides unes quantes que han estat adquirides per la Diputació. De fet, doncs, som allà mateix, i la fórmula d'ara difereix ben poc de la d'abans.

Aquest sistema resulta frustrador per a molts artistes, sobretot si parteix d'una convocatòria tan poc

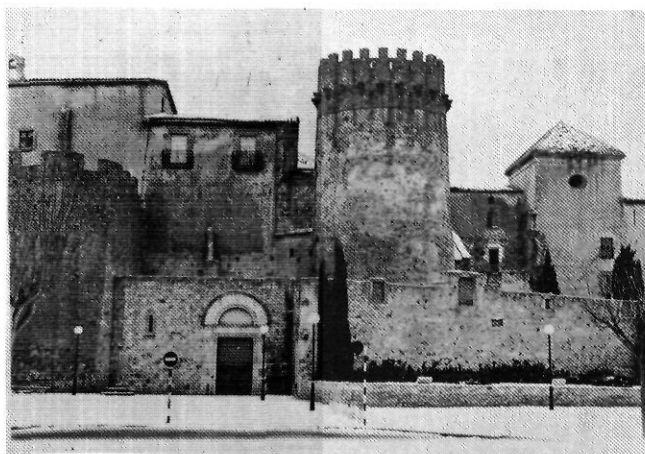
explícita com la d'aquesta Primera Mostra. A les Bases no es deixava pas entendre que el Jurat eliminaria d'entrada l'academicisme en benefici de les tècniques més modernes. El criteri de selecció és vàlid i potser és encertat, però no es podia aplicar sense avisar. Haver-ho fet sense cap advertiment ha deixat al carrer dotzenes d'artistes prou coneguts i acreditats que, si s'hagués anunciat prèviament aquest propòsit, s'haurien abstenut de participar-hi i s'haurien estalviat la vergonya de veure rebutjada la seva producció.

Cal preguntar-se, a més, si l'adquisició d'algunes obres de la mostra és el sistema més idoni per proporcionar el Museu d'Art d'obres contemporànies i continuar la trajectòria col·lapsada amb la desaparició del Concurs. Potser fóra millor disposar d'un fons, òbviament més quantios que l'actual, que permetés anar adquirint obres d'interès a mesura que sorgissin les oportunitats en exposicions i/o subhastes de tot l'any i d'arreu,

i no s'haguessin de supeditar les compres al marc estret d'una mostra a la qual potser no hi accedeixen ni tots els artistes interessants ni, menys encara, llurs obres més significatives.

No és ben segur, tampoc, que una mostra d'aquest tipus sigui la millor manera d'estimular la creació artística dels joves. Potser fóra més eficaç la creació d'unes beques per a visites als centres artístics de l'estranger amb la responsabilitat d'oferir, a la tornada, la memòria de l'estada i l'exposició corresponent.

Un últim mot, encara, per al catàleg de l'exposició, en el qual es troba a faltar una homogeneïtzació dels *currícula* per tal d'evitar el desequilibri i l'agravi comparatiu que ha creat, en aquest cas, l'acceptació indiscriminada de les biografies aportades directament pels participants, fetes amb criteris personals tan diversos que han donat com a resultat un conjunt incoherent i injust.

El monestir de sant Feliu de Guíxols.

Sant Feliu i el monestir ressuscitat

En aquest número que parla tan extensament d'exclaustracions i de desamortitzacions, no hi pot faltar una referència a la nova vida que es prepara per a un dels més famosos ex-convents de les comarques gironines: l'antic monestir benedictí de Sant Feliu de Guíxols.

Quan es va produir la desamortització dels béns eclesiàstics, l'abadia va incorporar-se al patrimoni civil de la ciutat i va ser, successivament o simultàniament, caserna, habitatge de guàrdies municipals, oficina de carrabiners, magatzem, presó, refugi, terrabastall, rectoria, museu... Ara, després de cent cinquanta anys de romandre desaprofitat o mal aprofitat, sembla arribada l'hora de la seva resurrecció. A primers de febrer de l'any vinent començaran les obres de restauració i remodelatge amb un import de setanta milions de pessetes, finançat per la Diputació de Girona mitjançant un préstec de la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge. Un cop enllestida aquesta fase, per la primavera de 1987, podrà començar la segona part de l'obra, amb

un pressupost de dos-cents deu milions de pessetes, finançat íntegrament per la Generalitat, segons acord de la Comissió gestora del Patronat del Monestir.

Ha sorgit, doncs, com diu l'alcalde de Sant Feliu, Josep Vicente, un impuls cap amunt en la trajectòria del monestir: "El vells murs que aixoplugaren savieses, poder, plets, intrigues i decadència hostatjaran i protagonitzaran llibertat, civilitat i relació. Una biografia que comença el segle X i que el XX semblava tancada i destruïda, ara, en aquest final de segle, es revifa i donarà molt de si en el XXI".

L'edifici recuperat, en efecte, es trobarà en condicions de ser utilitzat per les institucions ciutadanes (Arxiu, Biblioteca, Museu) i per les universitàries, segons un pacte establert amb l'Autònoma de Bellaterra que contempla la possibilitat i la voluntat d'entretenir les activitats docents amb les cíviques. Un horitzó ple de projectes i d'il·lusions que l'alcalde resumeix així: "Sant Feliu s'ennoblirà en recuperar allò que essent seu se li perdia, compartint-ho alhora amb un servei a la cultura dels homes".

EMILI CASAS

Interior d'una fàbrica de ceràmica de la Bisbal, l'any 1947.

Emili Casas, fotògraf de la història

Aquesta és una història amb un final feliç. Emili Casas i Masbernat neix al Pont Major de Girona l'any 1879: el seu pare és un encarregat de la fàbrica de licors de can Regàs. L'any 1892, la família Casas se'n va a la Bisbal d'Empordà a posar en marxa una petita empresa d'elaboració i comercialització de licors. Sis anys més tard, les dificultats sorgides obliguen al tancament del negoci i la família es trasllada a Barcelona. Però l'Emili, als seus dinou anys, es queda a la Bisbal. Treballa de taper i després de terrissaire fins que, als vint-i-set anys, obre un estudi fotogràfic i es converteix en l'únic professional de la fotografia establert a la població. Casas és també dibuixant, pintor, escriptor, i cartellista, però per damunt de tot té la vocació de fotògraf i roman així fins a la mort, esdevingut —tal com diu Josep Matas— "el fotògraf per excel·lència de la Bisbal del primer terç del nostre segle".

Aquesta història té un final feliç el dia 2 de febrer de 1983, quan Enric Casas i Coll fa donació a l'Arxiu Històric Comarcal de la Bisbal d'un fons corresponent a les activitats professionals i artístiques del seu pare: escultures, dibuixos, figures de pessebre, cartells, catàlegs, publicacions de l'època... i 12.500 negatius de fotografies, a més d'un miler d'imatges ja posi-

tivades. Imatges evocadores, sovint corprenedores, que recullen l'atmosfera i reflecteixen l'esperit d'un passat riquíssim, ple de suggestions i també de llicons; veritables retalls d'història que s'han mantingut vius gràcies a la perícia, l'oportunitat i la gràcia d'un fotògraf sensible i expert.

Amb aquestes fotografies s'ha pogut muntar al Castell de la Bisbal l'extraordinària exposició *Emili Casas, fotògraf*, i s'ha pogut editar el llibre-àlbum que farà assequible a tothom i per sempre la fabulosa documentació aplegada en blocs temàtics ben definits: El treball; el mercat, les fires, el comerç; els esdeveniments, les festes, l'oci; les institucions, les associacions, els grups; l'urbanisme, l'arquitectura, l'art.

El fill d'Emili Casas, l'Ajuntament i l'Arxiu Històric Comarcal de la Bisbal han dut a terme una acció mòdica per la salvació i la recuperació d'una parcel·la valuosíssima del patrimoni ciutadà. I diuen que tot plegat ha ajudat a desvetllar l'interès dels bisbalencs per la tasca cívica de fornir el seu arxiu i el seu futur museu. La història que tenia un final feliç s'haurà convertit, així, en una història exemplar.

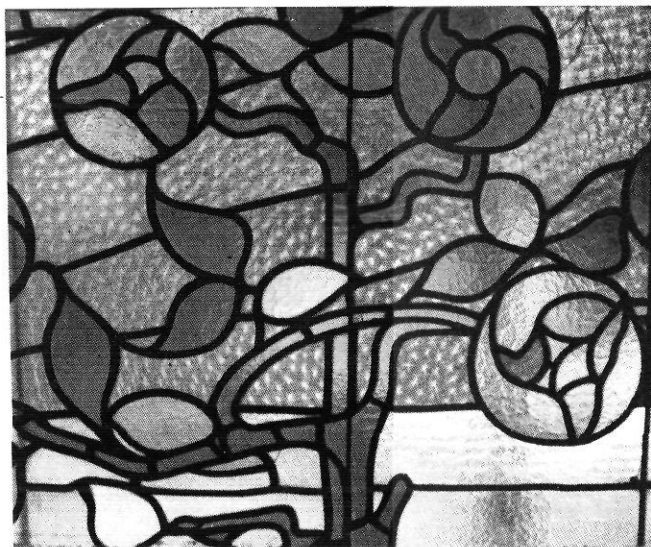
La pàtria ideal dels vitralls modernistes

Vitrall ha estat un mot molt pronunciat darrerament a Girona. La ciutat ha estat escenari del XIII Col·loqui del *Corpus Vitrearum Medii Aevi*, una jornada acadèmica que va comptar amb la presència de cinquanta congressistes. Al Museu d'Art s'exposen vitralls originals dels segles XIV al XVI, —restaurats a cura de l'equip investigador del *Corpus Vitrearum*— i, a més, la taula de vitraller, peça única al món, planxa de fusta on es realitzava tot el procés d'elaboració dels vitralls dels quals l'especialista Joan Vila-Grau ens parla en aquest mateix número.

Però, a més, a les Bernardes de Salt, hem pogut admirar l'exposició *El Vitrall Modernista*, organitzada pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya amb la col·laboració de la Fundació Miró. O, si volem ser més exactes, la part fotogràfica d'aquesta exposició, amb exclusió de les peces originals.

A través de moltes i molt bones reproduccions fotogràfiques, l'exposició explica la nova volada que pren el vitrall català a partir del Modernisme fins a retrobar l'espendor de l'època medieval. Llàstima que, sotmesa un cop més als canons del centralisme més estricte, la mostra sigui més del vitrall barceloní que del vitrall català. Només els noms esporàdics de Canet de Mar, la Garriga, Hostafrancs i Ciutat de Mallorca compensen mínimament l'aclamada presència dels vitralls de Barcelona. Els vitralls modernistes i noucentistes de Girona són marginats tant a l'exposició com als textos, d'altra banda meritíssims, del catàleg. Serveixi aquesta nota, escrita arran d'uns vitralls que van néixer l'any 1912 entre l'eufòria modernista i el classicisme noucentista, per recordar que els arquitectes i els artesans de Girona tenien la mateixa dèria artística i cívica que animava els Gaudí, Riquer,

Rigalt, Roig, Labarta o Mir. També ells, ara engolits per l'oblit, van fer la tasca que subratlla un dels textos del catàleg: "amb claror i llum, amb el color i el dibuix, forjaren un ideal de pàtria". Una pàtria que no es deia Barcelona, sinó Catalunya.

Fragment d'un vitrall de Pau Roig.

Domènec Fita entre l'Acadèmia i l'aventura

Ambient de festa grossa a la Fontana d'Or de Girona. Voltat dels acadèmics vestits de negre, l'alcalde de la ciutat obre la sessió extraordinària de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, traslladada excepcionalment a Girona per tal de donar entrada en el seu clos a un nou membre: l'escultor Domènec Fita.

L'artista, insòlitàment mudat, fa la seva entrada a la sala gòtica entre els aplaudiments d'un públic que desborda les dimensions del recinte. Sona també, insistent, l'aplaudiment còsmic d'un ruixat: el soroll de les aigües desfermades retruny en els estrets carrers que voregen l'edifici i en el rectangle petri del pati interior. Amb aquest fons sonor, carregat d'evocacions gironines, Fita llegeix el seu discurs d'ingrés, titu-

lat *Vivències*, breviarí d'idees i de reflexions entorn de l'art i del seu art. Fa un elogi encès de la llibertat creadora. Refusa la repetició, la rutina, la comoditat i la seguretat: "Crec que s'ha de viure després i insegur; aquí rau el gran repte. Al meu entendre, la inseguretat és el gran mitjà de la creativitat. La seguretat d'un estil o concepte porta a la recreació i a la limitació de la nostra llibertat creativa. El 1973 ja vaig escriure que artísticament sé el que no he de fer. Però ensem no sé el que he de fer. D'aleshores ençà són moltes les obres nascudes d'aquest plantejament".

Fita insisteix en allò que ha dit sempre: que l'artista ha de canviar, no pas pel fet de canviar, sinó per tal de mostrar-se atent a les vivències del temps. Fidel al compromís d'aquest pro-

grama, Domènec Fita s'ha passat la vida fent de tot. Cada cop que ha semblat que trobava un estil propi, ha fet un salt en la seva òrbita creativa i ha reaparegut gairebé a l'extrem oposat. Ha tingut sempre terror a encasellar-se, a explotar fins a l'infinit, com fan tants, una determinada manera de fer. Per això el president de la Diputació podrà dir, en la cloenda de l'acte, que "Fita no es detura mai en una tècnica ni en un estil, no s'instal·la mai en la comoditat ni en l'amanerament, per tant, es pot dir d'ell que és un home nou cada dia". Frederic Marés, president de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, insistirà en el seu discurs de contestació: "tots coneixem l'home admirable i tenaç, que cada dia lluita per sostenir-se dempeus i enfrontar-se amb el fang i el guix, a la recerca de noves inquietuds; admirable lliçió de voluntat, de tenacitat i de fe".

Frederic Marés ha arribat tard, quan el Secretari ja li ha llegit el discurs. Porta sobre les espatlles vuitanta-dos anys i els esquitxos de la darrera pluja gironina. Encara és a temps d'afegir unes paraules, ben poc protocol·làries, que posen a la festa un subratllat emotiu, amical, gairebé familiar. El subratllat que calia per a una ocasió com aquesta.

LLADÓ

Fita llegeix el seu discurs d'ingrés.

Joan Mínguez als disset anys, en deixar el Seminari de Girona.

Joan Mínguez, fugitiu de Girona

A l'Ateneu de Barcelona, s'hi va celebrar un acte d'homenatge a Joan Mínguez, en ocasió dels vint-i-cinc anys de la seva mort. L'acte, promogut per l'Ateneu del qual Mínguez fou membre, va comptar amb la col·laboració de l'Institut Català de Cooperació Iberoamericana i del Consolat Argentí de Barcelona. Després de les intervencions de Carles Fisas i de Ramon Mulleras en nom de les entitats organitzadores, Carles Sentís va parlar sobre el Mínguez literat i humanista; Joaquim Ventalló, sobre el periodista; Josep Maria Lladó, sobre el novel·lista; Xavier Benguerel sobre el poeta, i Núria Mínguez sobre el pare. Així, amb aquesta visió des de tan diversos angles, va quedar dibuixada sencera la figura de l'home que es volia recordar.

Per als gironins, el nom de Joan Mínguez té —o millor dit, hauria de tenir— un sentit especial. Nascut a Balde, Argentina, l'any 1900, Mínguez era fill de pare castellà i de mare catalana. Juan Mínguez, de Valladolid, havia conegut Dolors Defis a Figueras, quan hi feia el servei militar.

Ella era filla dels Hostalets, d'una família pagesa. Poc després de casats van emigrar, però l'enyorament de la mare els va fer tornar a Catalunya quan el seu fill Joan tenia quatre anys. En fer-se gran, el noi va estudiar primerament als Maristes i després al Seminari de Girona. Fruit d'aquella estada va ser la seva novel·la *Dies verges*, potser la peça cabdal de la sèrie de narracions que ha inspirat aquest centre docent, des de Berga i Boix a Sagarra i des de Gironella a Valls i Grau. A les pàgines de *Dies verges* s'hi poden trobar descripcions com aquesta, que s'adiriuen amb la ploma d'un Bertrana:

"Girona altra vegada, amb l'angúnia de les seves punxes i la molsa de les andrones: una mola sepulcral, tremolosa ja pel tardorral anunci, que l'esclafa. A les cantonades, l'ensunyament de les castanyeres covant el fogó. Pels balcons, el marciment dels estos, escorrialla estival. La ciutat torna a esllomar-se, resignada al fred que la corsecarà, però li retornarà alhora l'ambient consonant amb la seva estructura, amb róssec de fulles seques i or

vell de solellades... Ciutat que resisteix els segles i encara designa els carrers amb rànries denominacions, amb porxos que senten el call i vials d'una angoixa veneciana..."

Aquesta visió negra de Girona, fruit de l'època difícil que hi va passar, s'accentua encara més en un dels seus poemes. Mínguez havia abandonat el seminari en veure que no tenia vocació i s'havia posat a treballar de passant d'un notari. Però l'ambient tancat de la societat gironina el va aclaparar tant que va decidir deixar la feina i anar-se'n, sense més, a Barcelo-

na. I va vessar en uns versos contundents la seva indignació i el seu despit:

"Ja ets lluny, ciutat heroica i [espectral, pastosa melangia de Giro- [na, lilit de traspàs amb runes [per capçal i xiprers per espona..."

Mínguez s'havia alliberat així de la "gloriosa ciutat escarransida". Però els gironins li hauríem d'agrair, tanmateix, la seva sinceritat. I, encara més, la força de la seva novel·la que retrata, amb la duresa i la perfecció d'un aiguafort, la gent i l'ambient d'una època que és part de la nostra història.

La pau d'Amer i la guerra pendent

El dia 8 de novembre va fer cinc-cents anys d'un fet històric que va tenir per marc el monestir benedictí d'Amer: la signatura del compromís d'arbitratge sobre el conflicte remença, preludi de la famosa Sentència de Guadalupe que s'havia de dictar mig any més tard i que, amb la superació de quatre segles de penalitats per part dels pagesos, obriuria una era diferent per al camp català, com una veritable reforma agrària en el marc d'un nou ordre jurídic. Noranta-quatre síndics i delegats remences —entre ells el cabdill Francesc de Verntallat— van reunir-se a Amer amb els delegats dels bisbats de Barcelona, Vic i Girona i amb l'enviat reial, Iñigo López de Mendoza, per tal de

signar el compromís gràcies al qual el rei Ferran faria d'àrbitre definitiu en el sagnant conflicte que des de feia tants anys enfrontava els pagesos amb els senyors feudals. Tal com va dir l'abat de Montserrat, Cassià M. Just, en la seva intervenció commemorativa, el compromís d'Amer i la sentència subsegüent "van permetre que Catalunya pogués pujar al carro de la història".

Per celebrar aquesta efemèride varen fer cap a Amer il·lustres personalitats polítiques de Catalunya, com el president del Parlament, Miquel Coll i Alentorn, i el conseller de Governació, Macià Alavedra. La vila va aprofitar aquesta presència per formular algunes reivindicacions. Jo-

El paradís perdut de Joan Vinyoli

El poeta Joan Vinyoli, mort l'any passat, va ser guardonat a títol pòstum amb el Premi Nacional de Literatura de l'Estat Espanyol, distinció oficial que per segona vegada consecutiva s'atorgava a un poeta català. Gairebé el mateix dia, amb una coincidència casual però feliç, la revista *Ressò* publicava unes pàgines d'homenatge a l'escriptor a les quals s'il·lumina un aspecte fins ara massa oblidat de l'obra de Vinyoli: la seva relació amb Santa Coloma i amb la comarca de la Selva.

Nascut a Barcelona l'any 1914, Vinyoli va passar a Santa Coloma de Farners els estius de la seva infantesa i de la seva adolescència, fins a la guerra civil. Això podria haver estat un episodi estrictament superficial de la seva vida, si no fos per un fet transcendental: va ser a la Selva, segons pròpia confessió, on Vinyoli va descobrir la poesia, i van ser els paisatges de la comarca els qui van inspirar tota la seva primera producció. I això encara és poc, si ho comparem amb el que vin-

drà després. Perquè Vinyoli no en tindrà prou d'evocar en els seus versos el paisatge de la Selva, sinó que hi retornarà sempre més, al llarg de la seva obra, com qui recobra el paradís perdut. Aquest paisatge melangiós de la infantesa feliç romandrà com un símbol permanent i vital, fins a identificar-se amb ell mateix. És el poeta el qui s'associa íntimament amb el paisatge i reviu en cada un dels seus elements: "Sóc la tardor, com un núvol em fonc... Sóc un humil conreu ple de saó... Sóc un cleda en el serrat... Sóc el planell arran de l'espadat... Sóc la llavor d'un invisible cedre... Sóc l'únic arbre en aquest lloc isard..."

Ferran Gironès, en una comunicació presentada fa dos anys a l'Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos de Catalunya, va estudiar la presència de la Selva a l'obra de Vinyoli, i és un tema que bé mereixeria nous aprofundiments. Cada escriptor té el seu propi paisatge, i la Selva pot tenir l'orgull d'haver inspirat amb plenitud l'obra d'un dels

millors poetes catalans. L'obra i la vida, si hem de creure literalment el poema: "Que som? Tan sols memòria d'allò que hem posseït i [vàrem perdre...]"

Una de les últimes fotografies de Joan Vinyoli.

NARCÍS-JORDI ARAGÓ

sep Junquera, l'alcalde, va trobar la manera de fer lligar els fets de fa cinc segles amb la situació actual: "ara les condicions que van afavorir el protagonisme de la zona de muntanya en la Catalunya medieval s'han convertit en obstacles, com és el cas de les comunicacions". I així hom va poder passar del fet històric a l'estat de les carreteres i de la fi d'un llarga guerra a l'evidència d'una batalla pendent. Que cadascú qualifiqui com vulgui l'oportunitat i la lògica d'aquesta argumentació. El cas és que Amer ha deixat de jugar fa temps el paper d'antany, i que el poble no es resigna a perdre el seu antic i històric protagonisme.

Porxos de la plaça d'Amer.

